



Yunusaliyeva Marjonaxon Davronbek qizi

Andijon davlat pedagogika institute Biologiya yo'nalishi talabasi.

Yunusaliyeva Marjonaxon Davronbek kizi

student of Biology at Andijan State Pedagogical Institute.

Юнусалиева Маржонахон Давронбек кызы

студентка биологического факультета Андижанского государственного педагогического института.

Annotatsiya. *Ushbu tezisdagi gulli o'simliklarning urg'ochilik jinsiy organi - ginetseyning tuzilishi, xillari, urug'chining taraqqiy etishi va megasporogenez jarayoni mavjud ilmiy adabiyotlar yordamida tahlil qilindi.*

Abstract. *In this thesis, the structure and types of the female reproductive organ of flowering plants - the gynoecium, the development of the ovule, and the process of megasporogenesis were analyzed using existing scientific literature.*

Аннотация. *В диссертации с использованием имеющейся научной литературы проанализированы строение и типы женского репродуктивного органа цветковых растений – гинецея, развитие семязачатка и процесс мегаспорогенеза.*

Kalit so'zlar: *ginetsey, apokarp, senokarp, sinkarp, parakarp, lizikarp, megasporogenez, urug'chi arxesporiy.*

Keywords: *gynoecium, apocarp, senocarp, syncarp, paracarp, lysicarp, megasporogenesis, seed archesporium.*

Ключевые слова: *гинецей, апокарпий, сенокарпий, синкарпий, паракарпий, лизикарпий, мегаспорогенез, семенной археспорий.*

Guldagi bir yoki bir necha urug'chibarglar (megasporofillar)ning yig'indisi ginetsey (g i n e — ayol, urug'chi) deyiladi. Urug'chibarg kelib chiqishi jihatidan barg bilan bog'liq. Lekin morfologik tuzilishi va faoliyati jihatidan vegetativ bargdan keskin farq qilib, ko'proq megasporofill barglarga o'xshaydi. Gulning muhim qismi bo'lgan ginetsey quyidagi qismlardan iborat: tumshuqcha, ustuncha va tuguncha. Ustuncha tumshuqchani tuguncha bilan birlashtiradi va tumshuqchani ozmi-ko'pmi balandlikka ko'tarib changlarni qabul qiladi hamda changlanishni osonlashtiradi. Tugunchaning ichida urug'murtak joylashadi. Urug'lanishdan keyin, bulardan urug' hosil bo'ladi. Shunday qilib, tuguncha urug'murtaklari bilan birga ginetseyning eng muhim qismini tashkil etadi.

Ginetseyning asosiy ikki xil turi bor: apokarp va senokarp. Apokarp ginetseyda meva bargchalar bir-biri bilan qo'shilmaydi (masalan, magnoliya). Senokarp ginetseyda esa meva bargchalar bir-biriga qo'shilgan bo'ladi, bu esa o'z navbatida sinkarp, parakarp va lizikarp ginetsey turlarini hosil qiladi.





MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Apokarp ginetsey: Har bir mevakbargcha alohida urug'chi hosil qiladi va ular bir-biriga qo'shilmaydi (masalan, pion va magnoliya).

Senokarp ginetsey: Mevakbargchalar bir-biriga qo'shilib, bitta murakkab urug'chiga aylanadi. Senokarpning uchta turi mavjud:

Sinkarp ginetsey: Mevakbargchalar yon tomonlari bilan qo'shilgan va urug'kurtaklari uyachalar burchagida joylashgan bo'ladi (masalan, lola).

Parakarp ginetsey: Mevakbargchalar o'zaro qo'shilgan, lekin urug'kurtaklari ginetsey devorida joylashgan bo'ladi (masalan, bodring va qovoq).

Lizikarp ginetsey: Sinkarp ginetseydagi to'siqlar yo'qolib ketishi natijasida bir uyali bo'lib qolgan ginetsey turi.

Urug'murtakni hosil qiluvchi do'mboqcha shaklidagi meristema nusellus tashqi epiderma hujayralarining antiklinal va subepidermik hujayralarning periklinal bo'linishi natijasida urug'chi arxesporiy taraqqiy etadi.

Megasporogenez — o'simliklarning urug'lanishga tayyor bo'ladigan urg'ochi gametofitni hosil qilish jarayonining birinchi bosqichi bo'lib, megasporaning shakllanishini ifodalaydi. Megasporogenez bosqichlari:

1. Megasporotsit (megaspor ona hujayrasi) hosil bo'ladi. Bu hujayra ovulada (tuxumchada), ya'ni urug'pallada joylashgan. Diploid ($2n$) bo'ladi.

2. Meyoz bo'linish boshlanadi. Megasporotsit meyozi I va meyozi II bo'linishlardan o'tadi. Natijada 4 ta gaploid (n) megaspora hosil bo'ladi.

3. Foizli megaspora tanlanadi. Ko'pchilik gulli o'simliklarda 4 ta megasporaning faqat bittasi hayotchan bo'lib qoladi, qolgan 3 tasi degeneratsiyaga uchraydi.

Shunday qilib, ginetsey tuzilishi, urug'chining morfologik qismlari va megasporogenez jarayoni o'simliklarning nasl qoldirishida uzviy bog'liq bo'lgan muhim bosqichlardir. Ular birgalikda changlanish, urug'lanish va keyinchalik urug'ning rivojlanishi uchun zarur sharoitlarni yaratadi. Ginetsey o'simliklarda generativ organ sifatida muhim ahamiyatga ega. Ginetseyning tuzilishi turli o'simliklarda turlicha bo'lishi mumkin, bu esa ularning ekologik moslashuvini ta'minlaydi. Ginetseyning rivojlanishi va funktsiyalarini o'rganish zamonaviy biologiya va qishloq xo'jaligi rivojida katta ahamiyat kasb etadi.

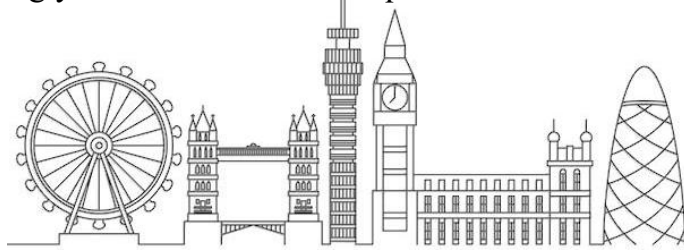
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Rahmonov T., To'rayev O. O'simliklar evolyutsiyasi. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.

2. O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi Botanika instituti. O'zbekiston florasiga oid ma'lumotlar to'plami. — Toshkent, 2015.

3. To'xtayev Q.R., Azizova X.F., Abduraxmonov M.A. Sitologiya, gistologiya va embriologiya. 2022.

4. Tursunov E. "Sitologiya va umumiy gistologiya". Toshkent. Turon-Iqbol -2020.





MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC
SOLUTIONS

5. Ikramov M. Botanika. PDF, 2023.
6. Madumarov A., Ruzmatov E., Sirojiddinov A. Botanika. - Andijon: Usmon Nosir Media, 2022.
7. Tolipova J., Umaraliyeva M., Abdurahmonova I., G'ofurov A. Biologiya. - Toshken:"Sharq" nashriyoti, 2017.

